

Кавалери

Максим Царенко

Залізного Хреста

В ДИВІЗІЇ

"ГАЛИЧИНА"

Українська дивізія "Галичина" протягом 1944 - 1945 рр. брала участь у бойових діях на території України, Словаччини, Словенії, Угорщини, Австрії та Німеччини. Її вояки показали себе з найкращої сторони. Природньо, певна кількість з них отримала за хоробрість, проявлену у боях, німецькі військові відзнаки, найпочеснішою з яких можна вважати Залізний Хрест різних ступенів.

Єдиною особою, відзначеною Лицарським хрестом ордена під час перебування у Дивізії, був її командир - СС - бригадефюрер Ф.Фрайтаг*. Його було представлено до цієї високої нагороди командувачем 3-ї танкової армії генерал - полковником Раусом 23 липня 1944 року за бої у бродівському "котлі" (хоча реальні бойові заслуги Фрайтага явно не відповідали авторитетові Лицарського хреста). Вже отримавши відзнаку, командир "Галичини" писав у зверненні до вояків дивізії 19 жовтня 1944 року: "Я ношу це відзначення за всім відважних і зразкових німецьких і українських старшин, підстаршин і вояків моєї

Дивізії, які в тодішніх важких боях під Бродами високо підняли вояцьку честь..."

Лицарський хрест носив також командир 31 - го полку СС - штандартенфюрер СС Паннір, який заслужив цю нагороду ще до переведення в "Галичину".

Лише два українці - поручники Володимир Козак та Остап Чучкевич - були удостоєні Залізних Хрестів I класу. Поручник В.Козак 15 квітня 1945 року на чолі свого підрозділу в рукопашному бою зняв облогу з замку Гляйхенберг. Поручник О.Чучкевич 6 та 8 квітня 1945 року водив за собою в контратаку стрільців, внаслідок чого були відбиті ворожі окопи. Про нагородження старшин повідомила дивізійна газета "До бою" у №6 від 26 квітня 1945 року.

Що ж стосується Залізних Хрестів II класу, то перший нагородний лист, датований 1 серпня 1944 року, вдалося відшукати відомому досліднику з діаспори Оресту Городиському. За його даними, 101 Залізний Хрест II класу був розподілений таким

чином:

- штаб дивізії - 11 осіб (всі німці): начальники відділів IV A, B і C, V та VI, шофери та зв'язківці;

- 29 полк - 17 осіб (з них 5 - українці): поручник Володимир Козак, хорунжий о.Михайло Левинець, десятник Любомир Боднар, десятник Ярослав Кінаш, хорунжий Остап Чучкевич;

- 30 полк - 6 осіб (з них 2 - українці): десятник Ярослав Бобинський та

Кавалер Лицарського Залізного Хреста Фрітц Фрайтаг - командир дивізії "Галичина".

*Фрайтаг прийняв командування 20 листопада 1943 р.

Представники дивізії "Галичина", Кавалери Залізного Хреста II класу (зліва на право): капелан 29 полку хорунжий о. Михайло Левинець, вістун Лев Яськевич, сотник Порфирій Силенко.

стрілець Ярема Лехнюк);

- 31 полк - 10 осіб (з них 4 - українці: десятник Олесь Гардецький, старший стрілець Осип Демкович, старший стрілець Мирон Пашницький, стрілець Юрій Кондур);

- фузілерний батальйон - 4 особи (з них 3 - українці: поручник Роман Бойцун, старший стрілець Микола Филипович, стрілець Василь Янко);

- артилерійський полк - 11 осіб (з них 5 - українці: хорунжий Михайло Длябога, десятник Євген Дзундза, старший стрілець Маріан Гурневич, стрілець Роман Бучинський, стрілець Василь Палієнко);

- підрозділ зенитної артилерії - 2 особи (обидва німці);

- підрозділ протитанкової артилерії - 3 особи (серед них лише один українець - десятник Мирон Шундлюк);

- інженерно - саперний батальйон - 5 осіб (всі німці);

- санітарні підрозділи - 17 осіб (всі німці);

- підрозділ постачання - 5 осіб (всі німці);

- підрозділ зв'язку - 5 осіб (з них 2 - українці: старший стрілець Володимир Марчук і стрілець Стефан Батько);

- ремонтний підрозділ - 1 особа (німець);

- ветеринарний підрозділ - 4 особи (всі німці).

Таким чином, із загальної кількості у 101 відзнаку, лише 22 Залізних Хрести II класу дісталися українцям, хоч вони і складали переважну більшість особового складу "Галичини". Впевнено можна стверджувати, що українських вояків представляли до хрестів II класу і після 1 серпня 1944 року, хоч загальну кількість пізніших відзначень визначити вкрай важко - мова може йти лише про окремих кавалерів. Так, зокрема, можна назвати старшого стрільця Виклюка

Алярмовий підрозділ штабу дивізії "Галичина" на чолі зі своїм командиром, сотником (згодом - полковником), Романом Долинським, кавалером Залізного Хреста II класу.

Під Бродами: нагородження ще попереду...

Губернатор дистрикту "Галичина" СС - бригадефюрер д. Вехтер з українськими добровольцями, нагородженими Залізним Хрестом II класу за бої під Бродами. Світлина з книги: Rolf Michaelis "Ukrainer in der Waffen - SS. Die 14. Waffen - Grenadier - Division der SS (ukrainische №1)". Berlin, 2000.

(командира 3 - го "ягдцугу" 31 полку) та вістуну Льва Яськевича.

Необхідно звернути увагу на відносно невелику кількість Залізних Хрестів, отриманих вояками дивізії "Галичина". Природньо, що німецьке командування за всіх обставин прагнуло відзначити саме німців, а не визнавати Залізними Хрестами відвагу "унтерменшів", для яких було створено спеціальну квазінагороду. Однак, за невеликою кількістю кавалерів Залізного Хреста дивізія "Галичина" виділяється навіть серед ненімецьких формацій Зброї СС (в латиських та естонських дивізіях мали місце випадки відзначення вояків - прибалтів Лицарськими хрестами). Тому заслуговує на увагу припущення, що і українські офіцери "Галичини" досить пасивно представляли своїх підлеглих до німецьких нагород, не вважаючи їх конче потрібними для українських вояків, які билися за незалежну Україну, а гітлерівську Німеччину мали за вимушеного тимчасового союзника.

Городиський О. Лицарський хрест у військах СС // Вісті

Використана література.

- Бій під Бродами. Збірник статей у 30-ліття. Нью-Йорк, 1974.
 Броди. Збірник статей і нарисів. Мюнхен, 1951.
 Городиський О. Лицарський хрест у військах СС//Вісті комбатанта. - 1999, №4, с. 78 - 82.
 Городиський О. Відзначування кол.членів І УД//Вісті комбатанта. - 1974, №4 - 5, с. 27 - 30.
 Лев Яськевич (некролог)//Вісті комбатанта. -1995, №1 - 2, с. 122.
 Музычук С. Дивізія СС "Галичина" в Украинская Национальная Армия, 1943 - 1945//Форменная одежда. - 1999, №2, с. 2 - 13.
 "Світ". На Словаччині//Вісті комбатанта. - 1995, №5 - 6, с. 99-103.
 Українська Дивізія "Галичина". Історико - публіцистичний збірник. К., 1994.
 Царенко М. Знак отличия для народов Востока//Нумізматика і фалеристика. - 1998, №2, с. 42.

Побачила світ книга А.Боляновського "Дивізія "ГАЛИЧИНА". Історія" (Львів, 2000, 523 ст., 73 фото). У праці, основаній на українських та закордонних джерелах (більше 340), досліджені мотиви та процес формування з'єднання, докладно описані структура, командний склад, бойові дії дивізії та процес трансформації її в І Українську Дивізію УНА. Книга, на думку багатьох істориків та учасників тих подій, є першою роботою такого рівня, що з'явилась в Україні за 55 років. Редакція нашого журналу вітає автора з появою книги з друку та щиро рекомендує читачам "Однострою" ознайомитись з нею.

